

Ne želimo da se plašimo mraka

Ženska deklaracija bezbednosti u javnom prostoru

Naslov:

Ne želimo da se plašimo mraka

Ženska deklaracija bezbednosti u javnom prostoru

Izdavač:

Neformalna grupa Sestre, drugarice

u okviru inicijative „Ne plaši se mraka“

Autorke:

Hristina Cvetinčanin Knežević, Jelena Vukićević, Anđela Zubac

Recenzentkinje:

Milica Batrićević, Ksenija Radovanović, Milica Stefanović

Dizajn i vizuelni identitet:

Dunja Đolović

Lektura i korektura:

Anđela Zubac i Jelena Vukićević

Tiraž:

100

Godina izdanja:

2025.

Napomena:

Ovaj materijal objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za njegovu sadržinu odgovorna je isključivo neformalna grupa Sestre, drugarice i ona ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Osećala sam se kao da je neko samo u meni upalio prekidač "beži" i kako je to jedina misao koja je bila u mom biću u tom trenutku. Mislim da sam mogla istrčati kilometre tim sprintom. Sećam se ogromnog olakšanja kada sam videla svetlo autobusa, da staje, mislim da je bio neki poslednji autobus, i da uspevam da stignem. Kada sam izašla na sledećoj stanici, od straha sam se stalno osvrkala i jedva došla kod drugarice. Nakon toga sam često imala epizode, sve do danas, da se jako, jako plašim povratka kući kada je mrak.

Ispitanica 10, autobusko stajalište

Svaka žena ima pravo da se bez straha kreće gradom, i danju, i noću, i pijana, i trezna, i sređena, i bez šminke, i u patikama, i u štiklama. Ovo pravo ne sme da zavisi od toga kako izgledamo, koliko godina imamo, da li nosimo slušalice ili hodamo brzo. Naše prisustvo u javnom prostoru nije provokacija, već osnovna sloboda i ljudsko pravo, iako nam se redovno uskraćuje.

Nasilje nad ženama u javnim prostorima nije izuzetak, ono je strukturalno, svakodnevno i sistemski neadresirano. Dešava se u autobusu, na stajalištu, dok čekamo prijateljicu, dok idemo na posao, ulazimo u zgradu, vraćamo se iz škole ili smo u klubu. Ono se normalizuje šalom, okretanjem glave, ćutanjem ili prebacivanjem krivice na žene koje su ga preživlele.

Ova deklaracija nastaje na osnovu **70 svedočenja žena iz Beograda** koje su otvoreno govorile o seksualnom uznemiravanju, zastrašivanju i nasilju koje su preživlele u javnim prostorima Beograda. U njihovim pričama jasno se vidi: žene ne traže posebnu pažnju već **grad u kojem mogu da dišu, da se kreću i da budu slobodne.**

Žene svakodnevno doživljavaju **verbalno zlostavljanje, dobacivanja, uhođenja, egzibicionizam, dodire bez pristanka, ali i pokušaje silovanja**, i to na mestima koja bi trebalo da budu deo naše dnevne rutine: na stajalištima, u autobusima, u prolazima između zgrada, u parkovima, na putu do kuće, u klubovima i toaletima.

Ovo nisu *usamljeni incidenti* **već obrasci nasilja koji se ponavljaju godinama, kroz generacije, kroz kvartove, kroz svaki kraj ovog grada.**

U istraživanju sprovedenom u okviru kampanje *Ne plaši se mraka*, žene su svedočile o različitim oblicima nasilja. Evo samo nekoliko od preko 70 zabeleženih iskustava:

"Parkirala sam svoj automobil... prišao je muškarac i pitao da li sam automobil koji vozim zaradila pružajući seksualne usluge kao i da li želim da vidim njegov *menjač*... Nakon što se udaljio, izašla sam iz vozila i počela da trčim koliko su me noge nosile."
Ispitanica 33, parking

"U prepunom autobusu sam sedela sa starijom sugrađankom... čovek iz džepa jakne je izvadio veliki nož i počeo da nam preti... Ostala sam u šoku do kraja trase."
Ispitanica 3, javni prevoz

II Šta žene doživljavaju u javnom prostoru

"Bila sam u baru sa tri prijateljice, mukašrci su dodirivali i mene i prijateljice, direktno i neprestano buljili stvarajući neprijatnu atmosferu, a zatim je u ženskom toaletu jedan od njih ušao za mnom i fizički sam ga odgurala van toaleta i sa sebe."

Ispitanica 53, klub u centru grada

"Prolazila sam kroz prolaz ispod Autokomande gde je osim mene bio samo jedan muškarac koji je stajao i masturbirao... Pogledao me i nasmejao se čim me je uočio i nastavio je da me gleda ... Krenula sam da trčim ka autoputu gde me je drug pokupio kolima."

Ispitanica 23, podzemni prolaz

"Prvi put, imam 5 godina i igram se sa drugaricama u pesku, čika sedi na klupi i nešto vadi iz nogavice šortsu. Imam 13 godina, mama me šalje u poštu, jutro je, čovek sa klupe me pita - *devojčice, da li si ikad videla ovako dobar k**ac?*"

Ispitanica 48, park

U svakom od ovih primera, **žena je bila sama, nezaštićena i prepuštena sebi**, dok je nasilnik bio slobodan da nastavi. Većina ispitanica kaže isto: niko nije pomogao.

Ne želimo da se sklanjamo. Ne želimo da budemo tiše, brže, opreznije. **Želimo slobodu, sigurnost i odgovornost sistema** a ne još jedan savet kako da same sebe sačuvamo. Na osnovu svedočenja žena i višegodišnjeg ignorisanja problema, postavljamo jasne zahteve:

1.

Pravo na slobodno i bezbedno kretanje

Želimo da hodamo gradom bez straha. Danju i noću. U suknji ili trenerci. Naše kretanje ne sme da zavisi od naše lične procene rizika. Grad mora biti projektovan tako da **žensko telo ne bude teren za nasilje**.

2.

Sistemska zaštitu, a ne pojedinačnu hrabrost

Ne tražimo da budemo hrabre već tražimo da budemo zaštićene. Želimo da javni prostori funkcionišu po pravilima koja štite žene i da institucije **prepoznaju i sankcionišu nasilje pre nego što ono eskalira**.

3.

Odgovornost posmatrača_ca i okoline

Pasivno posmatranje nasilja je saučesništvo. Zahtevamo edukaciju i kampanje koje će **osnažiti građane i građanke da reaguju** kada prisustvuju nasilju. Solidarnost mora da postane društvena norma.

4.

Bezbednost u noćnom životu

Želimo klubove, barove i žurke u kojima postoje **protokoli za prijavu i sankcionisanje nasilja**, obučeno osoblje, sigurni ženski toaleti i mesta koja nisu dostupna napadačima. Noćni provod ne sme da bude povod za noćni napad.

5.

Pravo da govorimo o strahu bez omalovažavanja

Kada kažemo da nas je strah to nije preterivanje. To je stvarnost. Ne dugujemo racionalno objašnjenje zašto ne želimo da hodamo mračnom ulicom. Tražimo da se naš strah **shvati ozbiljno kao poziv na promenu, a ne kao ženska slabost**.

IV Poziv na odgovornost i institucionalnu akciju

Bezbednost žena u javnom prostoru **nije naša lična obaveza, već javna odgovornost.** Odgovornost za nasilje koje žene svakodnevno doživljavaju ne leži na njima, već na sistemima koji ne funkcionišu, institucijama koje ćute i društvu koje okreće glavu.

Zato zahtevamo:

Od Ministarstva unutrašnjih poslova:

- prisustvo patrola na identifikovanim crnim tačkama,
- prioritetno procesuiranje prijava seksualnog uznemiravanja u javnom prostoru,
- saradnju sa civilnim sektorom u prikupljanju i mapiranju podataka,
- obuku policijskih službenika i službenica za postupanje u slučajevima seksualnog uznemiravanja.

Od Grada Beograda i javnih komunalnih preduzeća:

- obavezno osvetljavanje parkova, stajališta, podzemnih prolaza i haustora,
- ugradnju kamera i mehanizama za hitnu prijavu nasilja u prevozu i na stanicama,
- obezbeđivanje participativnog procesa u kojem ženska svedočenja oblikuju mapu bezbednosnih prioriteta,
- omogućavanje zaustavljanja na zahtev u noćnim vožnjama,
- postavljanje QR kodova za prijavu nasilja.

Od vlasnika klubova i ugostitelja:

- jasne i javno dostupne protokole za prijavu nasilja,
- obuku osoblja da zna kako da reaguje na uznemiravanje,
- fizičko obezbeđenje sigurnih zona za žene, posebno u i oko toaleta,
- uvođenje diskretnih mehanizma za traženje pomoći unutar klubova.

Od obrazovnih i kulturnih ustanova, medija i kampanja:

- javne poruke koje prepoznaju problem, a ne banalizuju ga,
- medijsko izveštavanje koje ne prebacuje odgovornost na žene,
- edukaciju i osnaživanje novih generacija da ne pristaju na ćutanje,
- kampanje koje podstiču posmatračice i posmatračice da reaguju.

Pozivamo institucije da se ne ogluše na naše zahteve.

Jer kad žene kažu da ih je strah, to nije pitanje osećaja, to je **pitanje stvarnosti**, a ta se stvarnost više ne sme ignorisati.

Ovaj grad je i naš.
I nećemo ga napuštati čim padne mrak. Nećemo se
sklanjati s trotoara, menjati rute, skrivati u grupama,
stiskati ključeve u ruci i ćutati.

Nećemo pristajati na to da strah bude cena
postojanja u javnosti.

**Ne tražimo hrabrost, tražimo sigurnost. Ne tražimo
zaštitu od drugih žena, tražimo odgovornost onih koji
prave i održavaju pravila ovog grada.**

Grad u kom žena nije sigurna, nije grad za sve.

**Tražimo grad koji nas vidi. Grad koji ne traži od nas
da budemo tihe da bismo bile bezbedne. Grad koji nas
ne ućutkuje, već nam omogućava prostor da dišemo.**

I dok to ne dobijemo **nećemo ćutati.**

